



УДК 378.633.848:37.014.53

ДОСВІД ФОРМУВАННЯ ЗМІСТУ ПРОГРАМ КАНАДСЬКОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ТА ДОПРОФЕСІЙНОЇ ТУРИСТСЬКОЇ ПІДГОТОВКИ

Жорняк Н.Є., к. пед. н., викладач
кафедри іноземних мов

Тимняк З.С., викладач
кафедри іноземних мов

Інститут гуманітарних та соціальних наук
Національного університету «Львівська політехніка»

У статті розглянуто досвід формування змісту програм канадської професійної та допрофесійної туристської підготовки. Охарактеризовано умови, які впливають на зміст програм туристської підготовки. Проаналізовано, яким чином вони практично здійснюються в канадських школах та вищих навчальних закладах, на що особливо звернено увагу, обґрунтовано напрями їх використання в системі вітчизняної освіти.

Ключові слова: допрофесійна туристська підготовка, професійна туристська підготовка, корінні жителі, зміст програми, безперервна освіта, туристична галузь, комунікативні навички, кар'єрний ріст.

Рассматриваются опыт формирования содержания программ канадской профессиональной и допрофессиональной туристической подготовки. Охарактеризованы условия, которые влияют на содержание программ туристической подготовки. Проанализировано, каким образом они практически осуществляются в канадских школах и высших учебных заведениях, на что особенно обращено внимание, обоснованы направления их использования в системе отечественного образования.

Ключевые слова: допрофессиональная туристическая подготовка, профессиональная туристическая подготовка, коренные жители, содержание программы, непрерывное образование, туристическая отрасль, коммуникативные навыки, карьерный рост.

Zhorniak N.Ye., Tymniak Z.S. THE EXPERIENCE OF FORMING THE CONTENT OF PROFESSIONAL AND PRE-PROFESSIONAL PROGRAMS IN CANADIAN TOURISM TRAINING

The article considers the experience of forming the content of pre-professional programs in the Canadian tourism training. The characteristics of the conditions that affect the content of the tourism training programs are given. The way in which they are carried out in practice in Canadian schools is analyzed, and the peculiarities which are given special attention to were dealt with. The reasonable directions of their use in the national education were dwelt upon.

Key words: pre-professional tourism training, indigenous people, content of programs, continuing education, tourism industry, communication skills, career growth.

Постановка проблеми. Соціальні й економічні зміни, які відбулися останнім часом в Україні, спричинили глибокі структурні перетворення в туристичній індустрії. Суперечності, що виникають між зростаючими потребами населення в туристських послугах і недостатніми можливостями їх задоволення туристською індустрією, між змінами в конкурентній ситуації та недостатньою компетентністю кадрів у різних сферах туристської діяльності, зумовлюють необхідність удосконалення кадрової підготовки майбутніх фахівців сфери туризму.

Сучасна модель професійної діяльності, зокрема туристської, розвивається як результат науково-практичного пошуку, у процесі якого вивчається й аналізується вітчизняний і закордонний досвід. Вхідження у світовий освітній простір вимагає від України здійснення модернізації освітньої діяльності в контексті світових вимог, що

неможливо здійснити без врахування міжнародного досвіду, у тому числі канадського досвіду професійного навчання працівників.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Особливості підготовки фахівців для сфери туризму в Канаді висвітлено в працях канадських дослідників Е. Поллак, Р. Россінга, Л. Ортона, П. Міллера, П. Дракера, Я. Росса, Дж. Тейлора.

Постановка завдання. Мета статті – виявити особливості досвіду формування змісту програм канадської допрофесійної туристської підготовки з метою їхнього подальшого використання у вітчизняній системі освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження. Канаді притаманний неоднорідний етнічний, расовий і культурний склад, полікультуралізм вже понад 30 років є її офіційною політикою та підкріплюється за-

конодавчою базою. Ця країна має багаторічні освітні традиції у сфері професійної підготовки загалом і підготовки фахівців із туризму зокрема.

Як показали міжнародні соціологічні дослідження, у Канаді толерантне ставлення до іншості має більш практичне виявлення, ніж, наприклад, у США. Незважаючи на сепаратистські настрої в провінції Квебек, не до кінця вирішені питання білінгвальної політики, старіння населення, велетенську неоднорідно заселену територію, ця країна вважається ідеальним місцем для проживання після виходу на пенсію. Важливим чинником також є стабільність економічного розвитку та сприятлива внутрішня й зовнішня геополітична ситуація. Туристична галузь Канади в 2012 році нараховувала понад 603 000 робочих місць у понад 157 000 видах турдіяльності, а потік іноземних туристів зріс на 4,2%, забезпечивши в сумі 17% експортних доходів [11]. Ця держава має багатий досвід у формуванні полікультурної складової професійної туристської підготовки. Різноманітність не перешкоджає, а допомагає розвитку економіки загалом і туристичної галузі зокрема. Під час проведення Олімпійських та Параолімпійських ігор у 2010 році Канада зробила ставку саме на свої внутрішні ресурси. У підготовці до проведення особливу увагу акцентували на тому, що робить Канаду особливою, неповторною, колоритною та цікавою для пізнання країною. Олімпійські ігри стали трампліном для канадської туристичної галузі, привабили нових інвесторів і потенційних споживачів туристичних послуг. Вони також виявили прогалини в професійній підготовці фахівців. Відповідно, було переглянуто зміст, структуру, принципи й методи їхнього навчання. Особливу увагу звернули на освіту корінного населення, що у свою чергу мало позитивний вплив на розвиток віддалених регіонів.

Навчання гостинності й туризму в Канаді досягло високих міжнародних стандартів, поєднавши в собі європейські та міжнародні традиції якості й сервісу, а також моделі північноамериканської ефективності й використання передових технологій.

Перші програми професійної туристської підготовки з'явилися в Торонто в 1950-х роках, а перші коледжі спільнот було відкрито в 1960-х роках. Спершу вони послуговувались ключовими принципами американських програм, які орієнтувалися на великий бізнес. Типовими проблемами, з якими зіткнулася туристична галузь Канади, були такі:

1) значні прогалини в уміннях, пов'язаних із фаховою діяльністю;

2) нерівномірне забезпечення кадрами та їхня плінність;

3) високий відсоток старіючого населення;

4) недостатня чіткість імміграційної політики [5].

Основною невідповідністю між канадською туристською професійною підготовкою та галуззю є те, що галузь орієнтована на малий (до 50 людей) і середній (50–100 людей) бізнес. Це зумовлено специфікою території та різноманітністю атракцій. Профпідготовка ж орієнтована на середній і великий бізнес. Історично програми завжди були континентально орієнтованими, наприклад, на британські, де часто гаслом є «чим більше, тим краще».

Щоб підготовка мала національний характер, канадський дослідник турсвіти Р. Россінг виокремив три основні її завдання: відповідати потребам певного суспільства у фахівців, збільшувати можливості вибору й доступності для кожного потенційного студента, сприяти поліпшенню якості всіх видів професійної підготовки [7].

Безперервне навчання в Канаді розглядають як стратегію для оснащення канадців навичками, необхідними, щоб конкурувати в умовах глобальної економіки. Освіченість молоді й дорослих набуває все більшого значення як міцна основа для підготовки до заснованої на знаннях праці в XXI столітті.

Багато освітніх, урядових і приватних організацій у Канаді підтримують концепцію безперервного навчання як стратегічну платформу своєї роботи. У цьому контексті важливими є домовленості між освітніми закладами про взаємовизнання навчальних програм і кредитів, що дозволяють людям ефективно обирати освітні програми, мінімізуючи кількість часу та грошей, які людина повинна інвестувати.

Класична типологія університетів і коледжів вже давно не охоплює складної структури канадської вищої освіти. З розвитком вищої освіти зростає «сіра зона» між університетами й коледжами. Поява трансферних програм створила мости та симбіотичні відносини між ними. На сайті кожного вузу обов'язково зазначено перелік вищих навчальних закладів можливої трансферності або є гіперпосилання на провінційний чи територіальний освітній сайт, де детально розписані всі умови трансферної системи кредитів між вишами Канади [6].

Університети й коледжі пропонують велике різноманіття програм професійної підготовки. За типологією, розробленою відомим канадським стандартизатором Л. Ортоном, таких програм є понад 75. З одного боку, це створює певною мірою хаос:



майбутні студенти губляться у виборі, а роботодавцям важко визначитися з довірою до документів про освіту. З іншого боку, професійну освіту в Канаді прийнято здобувати не відразу після закінчення школи. Дуже часто молодь спочатку випробує свої сили на первинних видах роботи тієї чи іншої галузі, тому чіткіше уявляє, що їй потрібно для подальшого кар'єрного росту. Саме короткотривалі сертифікаційні програми професійної підготовки є практичним виявом принципу неперервності й наступності канадської профосвіти. Вони дають змогу і відразу приступати до виконання професійних обов'язків, і переходити на наступний етап підготовки. У деталізованих програмах часто вказується, що для вивчення певних дисциплін потрібні сертифікати із суміжних із ними предметів. Наприклад, для вивчення курсу «Крос-культурний менеджмент» потрібен сертифікат з курсу «Основи менеджменту» [6].

Зорієнтуватись у професійних програмах допомагають також профорієнтаційне навчання в школі та відділи кар'єрного планування у вищих навчальних закладах.

Саме диверсифіковані рівні підготовки та принципи доступу до освітніх програм найповніше відображають полікультурну складову канадської туристської освіти.

Детальне ознайомлення з офіційним сайтом Асоціації канадських університетів і коледжів та Асоціації канадських коледжів спільнот дало змогу виявити такі освітньо-кваліфікаційні рівні професійної туристської підготовки в Канаді: магістр, бакалавр, дипломи різних типів (післяшкільний підготовчий, звичайний, підвищеної складності, післяступеневий), різноманітні сертифікати (відрізняються рівнем і складністю програми).

Тривалість сертифікаційних програм – від кількох місяців до півтора року. Сертифікат видається після успішного засвоєння знань та набуття професійних умінь і навичок із певної дисципліни або кількох суміжних дисциплін. Ці дисципліни зазвичай мають більш практичне спрямування [2].

Дипломні програми тривають від півтора до трьох років, як і сертифікаційні, вони мають переважно предметне вивчення одночасно з розширенням теоретичного компоненту [1].

Програми з отриманням вищого диплому тривають не менше трьох років, передбачають модульне навчання, зростає кількість теорії, жорсткіший контроль [3].

Завдяки добре налагодженій трансферній системі в Канаді нескладно здобути ступінь бакалавра чи магістра.

Насправді закладів, де можна здобути один з освітньо-кваліфікаційних рівнів туристської підготовки, набагато більше, ніж зазначено в переліку Асоціації. І те, що їх у ньому немає, ще не означає, що в них поганий рівень підготовки. Доречним прикладом цього є Канадський коледж туризму. Його різноманітні програми профпідготовки є одними з таких, що користуються найбільшою популярністю, хоч і не дають безпосереднього отримання ступенів. До того ж ці асоціації не було створено як істину в останній інстанції щодо валідності здобутого освітньо-кваліфікаційного рівня. Дуже часто важливішою є репутація закладу, ніж документ, який він видає в результаті.

У канадській професійній підготовці особливу увагу приділяють допрофесійному навчанню. Це зумовлюється тим, що галузі туризму значно бракує кваліфікованих робітників у всіх п'яти секторах (розміщення й проживання, харчування й напої, туризм, подорожі й транспорт, управління подіями). Саме середні школи пропонують одне з можливих рішень цієї проблеми: вони розташовані в усіх провінціях та на всіх територіях Канади в достатній кількості, а їхні добре організовані навчальні програми забезпечують учнів надійним рівнем знань, умінь і навичок для подальшого здобуття професійної освіти.

Наприклад, у вересні 1998 року АТЕС (Alberta's Training for Excellence Corporation) представила нову національну програму для туристичної професійної підготовки під назвою «Тобі вирішувати, як далеко зайти». Професіонали туристичної галузі на добровільних засадах проводили презентації кар'єрних можливостей в індустрії туризму. Презентації проводились і для майбутніх абітурієнтів (у старших класах), і для тих, хто хотів здобути додаткові знання для кар'єрного росту в цій галузі [9].

Ще одним прикладом може бути освітньо-професійна програма «Туризм у старших класах», розроблена ще в 1996 році (оновлена в 2006 році) для шкільних навчальних закладів провінції Британська Колумбія. До розроблення долучилися Міністерство освіти Британської Колумбії, Канадське міністерство з питань розвитку людських ресурсів та Організація освітян, що спеціалізуються на туристській освіті. Допрофесійна підготовка здійснюється протягом двох останніх років навчання в школі (у Канаді це 11–12 класи). Тривалість курсу – 100–120 годин на кожен рік (по 4 кредити). Передбачена також 30-годинна практика (ще 4 кредити). Успішне засвоєння знань і проходження практики передбачає отримання сертифікату, який часто є

обов'язковим під час вступу на туристські спеціальності. Допрофесійна підготовка здійснюється методом інтеграції дисциплін фахового спрямування в програми старшої школи [10].

Під час вивчення предмету «Основи туризму», теми «Географія туризму Британської Колумбії» учні мають вивчити історію й культуру корінних жителів, культурну диверсифікованість провінції, вміти проаналізувати фактори, які впливають на розвиток місцевого туризму з точки зору культури та традицій корінних жителів [8].

Оскільки туризм, попри свою популярність, на практиці є сектором із високою плинністю кадрів та надає робоче місце з «тимчасовою перспективою», важливою темою є також «Позитивне ставлення до кар'єри». Тут пояснюють, як позитивне ставлення до туристської кар'єри впливає на розвиток компанії, спільноти й галузі в цілому, яке враження справляє позитивне ставлення до клієнтів. Особливу увагу звертають на вироблення почуття відповідальності, розроблення моделей поведінки під час виникнення непередбачуваних ситуацій, вміння адаптуватись на робочому місці, враховуючи його диверсифікованість, розуміння потреби подальшого кар'єрного росту [8].

Не меншу увагу в допрофесійній підготовці приділяють комунікативним навичкам. Як зазначає викладач іноземної мови японського університету Кіото Дж. Кравотта, фахівцям туристської галузі необхідне знання хоча б двох іноземних мов. Для глибокого міжкультурного взаєморозуміння базові знання є недостатніми. Важливо мати достатній рівень граматичних, дискурсних, стратегічних і соціолінгвістичних навичок спілкування. Граматичні навички передбачають здатність правильно використовувати структуру речення, семантику та синтаксис. Дискурсні навички передбачають вміння вибудовувати чіткі повідомлення, зв'язано й логічно висловлюватись. Стратегічні навички допомагають заповнювати паузи в спілкуванні та максимально успішно поєднувати значення й розуміння. Соціолінгвістичні навички дозволяють вміло використовувати мову відповідно до культури, соціального стану та ситуації [4].

Під час розробки таких програм особливу увагу приділяють залученню спільнот корінних жителів та вивченню їхньої культури. Викладачі обов'язково консультуються зі старійшинами громад Перших Націй для інтеграції місцевих знань і досвіду в курси шкільної професійної туристської підготовки. Варто зазначити, що кожна спільнота корінних жителів має свою мову й культу-

ру. Щоб викладачам було легше підібрати структуру, форми й методи навчання та оцінювання, було розроблено спеціальні сайти, де можна отримати всю потрібну інформацію (наприклад, сайт Shared Learnings [12]).

Введення таких курсів до програми старших класів суттєво допомагає з професійною орієнтацією, а також вирішує болючу для канадського туристського сектора проблему нестачі кваліфікованих працівників.

Висновки. В умовах переходу до інтелектуальної глобальної економіки людський капітал стає більш цінним ресурсом. З огляду на це вагомішого значення набуває мобільність високоосвіченої верстви населення. Освіта відіграє вирішальну роль у розвитку особистості й суспільства та створенні навчального й науково-дослідного середовища міжнародного масштабу, міждисциплінарної орієнтації та інформаційно-пов'язаної між собою спільноти. Кваліфікована робоча сила, яка може використовувати знання для створення інновацій, є життєво важливою для сильної й процвітаючої економіки. Вітчизняна допрофесійна туристська підготовка фактично відсутня в наших школах. Краєзнавчі екскурсії, які прийнято проводити, зацікавлюють здебільшого готовим турпродуктом, а не специфікою галузі. На нашу думку, потрібно розробити більш фахово орієнтовані програми допрофесійної підготовки в старших класах, беручи за приклад канадську програму «Туризм у старших класах». Обов'язковими компонентами такої програми повинні бути регіональний, кар'єроорієнтований та полікультурний. Під час розробки таких програм, орієнтуючись на зарубіжний досвід, важливо враховувати особливості як нашої туристичної галузі, так і професійної підготовки.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Aboriginal Tourism Management Diploma Program : Core Curriculum Handbook. – Province of British Columbia : Ministry of Advanced Education, 2006. – 25 p.
2. Adventure Tourism Certificate Program : Standardized Core Curriculum Handbook. – BC : TORC, 2007. – 19 p.
3. Career Preparation Program Curriculum Guide for: Hospitality/Tourism Industry (Tourist Services). – Victoria : Curriculum Development Branch, 1983. – 287 p.
4. Cravotta J. Communicative Competence: Intercultural Understanding and International Tourism / J. Cravotta // The Asian EFL Journal Quarterly – Road Town : Asian EFL Journal Press. – 2007. – Vol. 7. – P. 33–39.
5. Faso B. Navigating the Path Ahead / B. Faso // The 2007 Travel and Tourism Economic Research. – London : Accenture, 2007. – 36 p. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.wttc.org>.
6. Orton L. A New Understanding of Postsecondary Ed-



ucation in Canada : A Discussion Paper / L. Orton. – Ottawa : Statistics Canada, 2001. – 39 p.

7. Rossing R. Parameters for an Effective Entrepreneurial, Regional, Hotel/Restaurant Management Training Programme in Manitoba / R.C. Rossing. – Winnipeg : University of Manitoba, 1997. – 222 p.

8. Stepping Stones : Tourism 11 and 12 Instructor Guide. / ed. by Lori Fogarty. – BC : Tourism British Columbia, 2004. – 166 p.

9. Tourism Studies : Guide to Standards and Implementation Career & Technology Studies. – Edmon-

ton : Curriculum Standards Branch, 1997. – 388 p.

10. Transforming Communities through Tourism : A Handbook for Community Tourism Champions. – BC : The Tourism and Hospitality Educational Network, 2004. – 91 p. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.bctorc.ca>.

11. Workforce Report [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.dol.govt.nz/services/LMI/workforce2020/ageing/understanding/index.asp>.

12. Shared Learnings [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.bced.gov.bc.ca/abed/welcome.htm.

УДК 159.922.72

ОСОБЛИВОСТІ ПРОЯВІВ ТРИВОЖНОСТІ В МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Казаннікова О.В., к. психол. н., доцент
кафедри дошкільної освіти
Херсонський державний університет

Статтю присвячено аналізу причин і проявів тривожних переживань у молодшому шкільному віці, визначенню ролі й змісту шкільної тривожності.

Ключові слова: тривога, тривожність, шкільна тривожність, шкільна дезадаптація.

Статья посвящена анализу причин и проявлений тревожных переживаний в младшем школьном возрасте, определению роли и содержания школьной тревожности.

Ключевые слова: тревога, тревожность, деструктивная тревожность, школьная тревожность, школьная дезадаптация.

Kazannikova O.V. THE ANXIETY FEATURES IN THE PRIMARY SCHOOLCHILDREN

This article analyzes the causes and manifestations of disturbing experiences in the early school years, the role and content of the school anxiety. The research topic is shown that it is related to the need to assess the real state and the potential development of each child. It is proved that the school beginning is reflected primarily in the emotional state of the child.

Key words: alarm, anxiety, destructive anxiety, school anxiety.

Постановка проблеми. Сучасний етап розвитку психологічної науки характеризується становленням її прикладних аспектів. Однак і нині залишається коло проблем, які потребують особливої уваги.

Без об'єктивної оцінки реального стану й потенціалу розвитку кожної дитини неможливо створити умови для її всебічного розвитку. Особливо важливо це в початковій школі. Оцінюючи розвиток молодшого школяра, насамперед концентрують увагу на інтелектуальній сфері дітей, вважаючи, що її розвиток є достатньою умовою для особистісної успішності. Однак початок шкільного навчання відображається насамперед на емоційному стані дитини.

Для психічного здоров'я, нормального перебігу різних видів діяльності як дорослої людини, так і дитини потрібна збалансованість емоцій. Порушення емоційно-

го балансу, тривала перевага негативних емоційних станів спричиняють виникнення емоційних розладів, відхилень у розвитку особистості дитини, порушень у неї соціальних контактів [7].

Найбільш значущими для цього віку є емоції страху, інтересу й радості. Емоції інтересу та радості тісно пов'язані з пізнавальною діяльністю. Інтелектуальний успіх не можливий без активного емоційного переживання. Інтерес розглядається К. Ізардом як фундаментальна, вроджена емоція, яка домінує серед інших і без якої розвиток мислення був би порушений. Інтерес пов'язаний з емоцією радості. Їх взаємодія – своєрідна емоційна основа теоретичної діяльності дитини. Позитивний емоційний фон є необхідним у ході пізнавальної діяльності. Емоційна сфера молодшого школяра є вразливою та залежною від оточення [3].